

Evaluation of adherence of treatment in hemodialysis patients in Iran: systematic review

بررسی میزان پیروی از درمان در بیماران همودیالیزی
ایران: مرور سیستماتیک

امیر میرصادقی کارشناس ارشد مراقبت های ویژه پرستاری

ESRD

یکی از بیماری های مزمنی که در سراسر جهان یک مشکل عمومی به حساب می آید نارسایی مزمن مرحله آخر کلیوی است که یک اختلال پیشرونده و غیر قابل برگشت می باشد

در این بیماری کلیه ها توانایی خود را در دفع مواد زائد حاصل از متابولیت های بدن و تنظیم آب و الکترولیت از دست می دهند، این امر موجب تشکیل اوره و مواد سمی دیگر در خون می گردد

در دنیا

تعداد بیماران ESRD در سال 2015

3523000
(رشد سالانه 7 درصدی)

تعداد بیماران همودیالیزی در سال 2013

2490000
(رشد سالانه 7 درصدی)

رشد جمعیت
1/1 درصدی

در ایران

55000
رشد 4-5 درصدی

تعداد بیماران ESRD تا پایان سال 1394

27500

تعداد بیماران همودیالیزی

رشد جمعیت
1/3 درصد

اختلال در زندگی روزمره

اختلال در رژیم غذایی

اختلالات روحی و روانی

تغییر در سبک زندگی

با شروع همودیالیز

تبعیت از درمان

شرکت منظم در جلسات همودیالیز

مصرف منظم داروها

افزایش وزن کنترل شده

رعایت رژیم غذایی

حفظ سلامت در گرو...

یکی از مشکلات این بیماران عدم تبعیت از درمان می باشد.

انجام ندادن یک نوبت دیالیز

افزایش بیش از حد وزن بین دو دیالیز

افزایش بیش از حد فسفر خون

افت کفایت دیالیز

کاهش غیر عادی آلبومین

علائم عدم پیروی از درمان

آمارها

▶ در جوامع خارجی میزان عدم پیروی از درمان بین 2 تا 87 درصد گزارش شده است

▶ در ایران نیز این درصد بهتر از خارج از کشور نیست و بین 30 تا 75 درصد عدم پیروی در ابعاد مختلف وجود دارد

استقلال بیماران

هدف گروه درمان

وابسته شدن بیماران

عدم پیروی از درمان

هدف از مطالعه

- اگرچه مطالعات زیادی در مورد تبعیت از درمان در بیماران همودیالیزی انجام شده اما مطالعات اندکی به طور متمرکز و جامع تمامی جنبه های تبعیت از درمان را در این بیماران بررسی کرده
- هدف این مطالعه بررسی سیستماتیک مقاله های مرتبط با تبعیت از درمان می باشد.

روش کار

- سازوکار جستجوی مقالات با استفاده از فرایند 7 مرحله ای کوکران
- شامل انتخاب سال، تعیین معیارهای ورود، یافتن مطالعات، انتخاب مطالعات، ارزیابی کیفیت مطالعات، استخراج داده ها، تحلیل و ارائه نتایج
- مقالات از مقاله های چاپ شده در مجلات معتبر داخلی، همایش ها، پایان نامه ها و سمینارها در بانک های اطلاعاتی Google، Magiran، Iran doc، SID، IranMedex استخراج شد.

□ معیارهای ورود

➤ شامل مطالعات توصیفی و کارآزمایی بالینی انجام شده در زمینه تبعیت از درمان بیماران همودیالیزی که در بیمارستان های آموزشی صورت گرفته باشد، بود.

□ معیارهای خروج

➤ معیارهای خروج از مطالعه شامل مطالعات کیفی، مروری، گزارش موردی، سمینارها و مطالعات غیر مرتبط با تبعیت از درمان بیماران همودیالیزی بوده است

کلید واژه

همودیالیز

پیروی از درمان

ایران

پرستاری

مرور سیستماتیک

با همه ترکیبات احتمالی کلمات مهم، اصلی و حساس در مورد تبعیت از درمان بیماران همودیالیزی

روش کار

➤ در کل 70 مقاله انتخاب شد که 12 چکیده مقاله از سمینارها و 58 مقاله کامل در نشریات بازیابی و در نرم افزار End note سازماندهی شدند.

➤ با توجه به معیارهای ورود و خروج در نهایت 13 مطالعه جهت تحلیل نهایی انتخاب شدند.

روش کار

- در ابتدا لیستی از عناوین و چکیده تمام مقالات موجود در پایگاه های ذکر شده، تهیه و به منظور تعیین و انتخاب عناوین مرتبط به صورت جداگانه مورد بررسی قرار گرفتند.
- سپس مقالات مرتبط به صورت مستقل از یکدیگر وارد چرخه پژوهش شدند.
- در نهایت داده های کلیدی مورد نیاز از مقالات استخراج شده و در فرم استخراج اطلاعات ثبت شدند.
- فرم استخراج اطلاعات شامل: اطلاعات کلی مرتبط با مقاله (عنوان و زمان انجام مطالعه)، مشخصات مطالعه (حجم نمونه گروه کنترل و مداخله و نوع مداخله) و نتایج حاصله بود.

جدول شماره 1: مولفه های شکلی و روش شناسی 13 مطالعه تحلیل شده در مورد تبعیت از درمان بیماران همودیالیزی

N	اسم نویسنده	سال	عنوان مطالعه	شهر	حجم نمونه	نتیجه مطالعه
1	برجی و همکاران	1393	بررسی وضعیت تبعیت از درمان سالمندان تحت درمان با همودیالیز شهر ایلام	ایلام	40	میانگین کل رفتارهای تبعیت از درمان 728 بوده است. بین جنسیت و سن با میزان تبعیت از درمان ارتباط معناداری وجود دارد اما با سایر متغیرهای دموگرافیک ارتباط معناداری مشاهده نشد.
2	رفیعی و همکاران	1392	تبعیت از درمان همودیالیز و رابطه آن با برخی عوامل در بیماران همودیالیزی مراجعه کننده به مرکز آموزشی درمانی هاجر شهرکرد	شهرکرد	71	میانگین کل رفتارهای تبعیت از درمان 858 بوده است. اکثر بیماران در هر چهار بعد تبعیت از درمان وضعیت متوسطی داشتند. سن و جنس بیماران با میانگین تبعیت از درمان ارتباط معناداری را نشان داد.
3	اسمعیلی و همکاران	1392	ارتباط حمایت اجتماعی درک شده و خودکارآمدی با تبعیت از رژیم غذایی در بیماران همودیالیزی	مازندران	203	بین حمایت اجتماعی درک شده و خودکارآمدی با تبعیت از رژیم غذایی، افزایش وزن بین دو جلسه دیالیز و همچنین میزان پتاسیم و فسفر سرم خون ارتباط معناداری وجود دارد.
4	حسینی و همکاران	1392	اثر بخشی مصاحبه انگیزشی بر پیروی از درمان بیماران همودیالیزی بیمارستان هاجر	شهرکرد	30	جلسات مصاحبه انگیزشی موجب کاهش معنی دار در متغیرهای وزن، پتاسیم، کراتینین و فسفر بین گروه های مورد مطالعه شد. همچنین باعث افزایش کیفیت پیروی از درمان به خصوص در شاخص "افزایش وزن بین دو جلسه دیالیز" شد.
5	هاشمی و همکاران	2013	Examining the effect of continuous care model on adherence to dietary regimen among patients receiving hemodialysis	تهران	98	میانگین تبعیت از درمان در زمینه رژیم غذایی در اکثر نمونه ها پایین بود. در گروه آزمون بعد از اجرای مدل مراقبت پیگیر میزان تبعیت از رژیم دارویی بهبود یافت و نتایج ارتباط معنی داری را بین مدل مراقبت پیگیر و تبعیت از رژیم غذایی نشان داد.

مطالعات به دو دسته تقسیم بندی شدند:

1- مطالعات مداخله ای شامل 8 مطالعه

2- مطالعات توصیفی شامل 5 مطالعه

مطالعات مداخله ای

❑ مداخلات شامل:

❑ حسینی و همکاران ← اثر بخشی مصاحبه انگیزشی

❑ حسن زاده و همکاران ← مقایسه تاثیر آموزش چهره به چهره و ویدئویی

❑ اسمعیلی و همکاران ← ارتباط حمایت اجتماعی درک شده و خودکارآمدی

❑ سید رسولی و همکاران ← تاثیر مداخلات ارتقا دهنده ادراک بیماری

❑ هاشمی و همکاران ← مدل مراقبت پیگیر

❑ عسگری و همکاران ← مقایسه تاثیر دو روش آموزش خانواده محور و بیمار محور

❑ سوخک و همکاران ← تاثیر مداخله شناختی رفتاری

❑ بالجانی و همکاران ← تاثیر برنامه های خود مدیریتی

مطالعات مداخله ای

مصرف منظم داروها

افزایش وزن کنترل شده

شرکت منظم در جلسات
همودیالیز

نتایج

رعایت رژیم غذایی

مطالعات توصیفی

❖ بین متغیرهای جمعیت شناختی به خصوص سن و جنس با رفتارهای تبعیت از درمان ارتباط معناداری مشاهده شد

❖ تحصیلات نیز با رفتارهای تبعیت از درمان ارتباط معناداری دارد

❖ میانگین کل رفتارهای تبعیت از درمان در دامنه 0 تا 1200 در اکثر مطالعات بین 700 تا 900 بوده است.

نتیجه کلی

با در نظر گرفتن شرایط سنی و جنسی و همچنین سطح تحصیلات بیماران دیالیزی می توان پس از نیاز سنجی از بیماران برنامه های مدونی در تمام زمینه های تبعیت از درمان با همکاری بیماران و خانواده های آنها به اجرا درآورد تا به هدف اصلی گروه درمان که استقلال این بیماران می باشد برسیم

برخی از منابع:

- Hashemi S, Tayebi A, Rahimi A. Examining the effect of continuous care model on adherence to dietary regimen among patients receiving hemodialysis. *Journal of Critical Care Nursing*. 2015 ;8(1),215-220
- Alkatheri AM, Alyousif SM, Alshabanah N, Albekairy AM, Alharbi S, Alhejaili FF, et al. Medication adherence among adult patients on hemodialysis. *Saudi Journal of Kidney Diseases and Transplantation*. 2014 ;25(4), 762-764
- Lindberg M, Lindberg P. Overcoming obstacles for adherence to phosphate binding medication in dialysis patients: a qualitative study. *Pharmacy World & Science*. 2008;30(5):571-6
- عسگری پ، بهرام نژاد ف، ذوالفقاری م، افشار پ. مقایسه تاثیر دو روش آموزش خانواده محور و بیمار محور بر نگرش و تبعیت رژیم غذایی و محدودیت مصرف مایعات در بیماران تحت همودیالیز. فصل نامه داخلی جراحی. 1393; 3(4): 195-202.
- بالجانی ا، حبیب زاده ح، رحیمی ژ، عظیم پور ا، سلیمی ص. تاثیر برنامه های خود مراقبتی بر پیروی از رژیم غذایی و اضافه وزن بین دو جلسه دیالیز در بیماران تحت درمان با همودیالیز. مجله دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه. 1392; 11(4): 259-268.
- خلیلی ف، اسلامی ا، فرج زادگان ز، حسن زاده ا. بررسی ارتباط برخی عوامل روانی اجتماعی با رفتارهای تبعیت از درمان بیماران همودیالیز شهر اصفهان: چارچوبی مفهومی بر اساس تئوری شناختی اجتماعی. مجله تحقیقات نظام سلامت. 1390; 7(3): 278-290.

